

DRUGA SVETOVNA VOJNA (1939 – 1945)

1. AGRESIJE PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO

- 1931 Japonska → Kitajska
- 1935 Italija → Etiopija
- marec 1938 Nemčija → Avstrijo (oktober 1938 – München – sestanek Chamberlain, Daladier, Mussolini, Hitler)
- 1938/39 Nemčija → SUDETE (manjšina Nemcev v Češkoslovaški)
- marec 1939 Nemčija → Češka, Moravsko (Češkomoravski protektorat) (14. marec 1939 = »samostojna Slovaška«)
- april 1939 Italija → Albanijo
- 1939 Japonska na SZ (neuspešno) (avgust 1939 – Nemško/SZ – prijateljska pogodba)

NAPADI, BOJIŠČA IN VOJNE TAKTIKE

- Vzhodno bojišče → preobrat: Bitka za Stalingrad
- Severno Afriško bojišče → začelo se je že pred 2. svetovno → Italijanska agresije Etiopije
- Daljno vzhodno bojišče → ZDA : Japonska

- 1. obdobje: Blietzkrieg fašističnih držav → preobrat 1942- od takrat naprej so akcije zaustavljene → na pomoč pride AK

1. 9. 1939 NEMČIJA → POLJSKO

17. 9. 1939 RUSIJA → POLJSKO

V jutranjih urah je bil narejen napad na obmejno mesto (nemško radijsko postajo). Hitler je rekel, da bodo na bombe odgovarjali z bombami. V tej vasi je bilo pobitih nekaj nemških državljanov, ki pa so jih pobili nemci oblečeni v poljake. Začela se je vojna.
→ Poljaki si imeli zastarelo opremo, vojsko, s konjički so šli v boj proti Nemcem
→ Nemci so imeli najmodernejše orožje

Svet ni vedel za tajno pogodbo med Nemčijo in Rusijo. Na Poljskem nastane Češkomoravski protektorat in Poljski guvernat. Na Poljskem se začne preganjanje židov. VB in Francija napovesta Nemčiji vojno, ampak ne posežeta v vojno, vsaj ne pravočasno. Poljakom ne pomaga nihče. Izpljuje sicer angleško ladjevje, ampak do spopada ne pride.

3. 9. 1939 Francija, VB → napovejo vojno Nemčiji

7/9 4. 1940 NEMČIJA → DANSKO, NORVEŠKO

Angleži spet pridejo prepozno. Nemške čete se preprosto peljejo čez. Izvedena je tudi pomorsko padalska invazija. Domači izdajalec general Witkung Kvizling deli oblast domačim izdajalcem. On je bil vodja fašistov na Norveškem.

kvizling = sinonim za narodnega izdajalca

Na Norveškem se začne eno najzgodnejših odporiških gibanj.

10. 5. 1940 NEMČIJA → BENELUX

Nemčija pod pretvezo, da jim brani nevtralnost, napade Benelux. V tistem času so tm čez letela angleška letala.

Francozi so zgradili utrjeno bojno linijo (Maginotovo), kjer so bile trdnjave, minsko polje... Meja je bila dolga 360 km. Med Belgijo in Francijo je pa ni bilo (tam so Ardenski gozdovi). Nemci so imeli

Sigfriedovo mejo. Nemški napad gre skozi vse 3 države Beneluxa, v prvi svetovni vojni je bila Nizozemska nevtralna.

5. 6. 1940 NEMČIJA (Hitler) **FRANCIJO**
10. 6. 1940 ITALIJA (Mussolini)

Francoska in angleška vojska se moa pri Dunkverku umaknit. Prva Hitlerjeva napaka je bila, ker takrat na sipinah ni napadel Angležov. Računal je, da se bo z njimi lahko še kaj pogodil. V eni noči Angleži mobilizirajo vse kar pluje. Francija mora podpisat kapitulacijo v istem vagonu kot v prvi svetovni vojni Nemčija. Hitler dobil svoje maščevanje...

Italija dobi ozemlje okoli Nice, Nemci pa ozemlje Z, S, SV Francije (imajo pod oblastjo). JZ Francija je prepuščena v oblast francoskemu maršalu **Fillipe-u Petain-u**, ki je bil Hitlerjev frend. Ta del se je imenoval **Vichy-jska Frnacija** (center v Vichy-ju) in sodelovala je z Nemci. Franciji Hitler prepusti mornarico in kolonije. Mornarico pri Tolunu dajo potopit, da je ne bi dobili nasprotniki. Vichyjska Francija je bila satelit Nemčije (prvi satelit – Slovaška). Tretji Hrvaška – NDH = neodvisna država Hrvaška. Po vojni sodijo Petaina kot kolaborista (sodelovanje z okupatorjem) in ga obsodijo na smrt.

27.9. 1940 TROJNI PAKT (Nemčija + Italija + Japonska + države od Donavi)

- to je fašistična koalicija
- države od Donavi: Slovaška, Bolgarija, Madžarska, Romunija
- Obdonavnske države niso bili enakovredni partnerji
- kdorkoli se je pridružil, je moral priznavat to ureditev in se podredit
- 25.3. 1941 se pridruži še Jugoslavija – prebivalstvo protestira (Bolje rat nego pakt)
- trojni pakt je vsestranska pogodba: politična, gospodarska, vojaška
- delitev interesnih sfer:
  - o Italija – Sredozemlje
  - o Nemčija – ostala Evropa
  - o Japonci – Daljni vzhod
- KONEC PAKTA je 8. 9. 1943 ko Italija kapitulira

NAPAD NA GRČIJO

2. 10. 1940 Italija → Grčijo

- napadejo jih iz Albanije
- pomoč Angležev
- Grki jih močno odrinejo, vdrejo celo v Albanijo
- Nemčija pomaga Italiji proti Grčiji
- Nemci napadejo Jugoslavijo in Grčijo; Unternehmen 25
- Do maja konec grške Odisejade
- Prvi padalski desant na Kreto → USPE!!!
- Hitler se odloči zasesti Sovjetsko zvezo (po zasedbi Grčije in Jugoslavije)

NAPAD NA VELIKO BRITANIJO- MORSKI LEV

- Konec 1940
- zračno, potem preko morja
- že zračno se izjalovi (izgubi preveč bombnikov)
- Algleži majo radar, angleški piloti so zelo požrtvovalni, pripravljenost vojakov (evakuacija žensk in otrok)
- Hitler se odloči, da bo do nadaljnega napad preložil (izgubil preveč bombnikov) in najprej šel na V

SEVERNO AFRIŠKO BOJIŠČE

- morjo zasest Sueški prekop
- Italija se širi (po zasedbi Etiopije) pa področje Libije in hoteli so ogrožat Angleže v Egiptu → v bitki za Egipt Italijani izgubijo
- Ekspedicijski korpus Nemcev → Hitler pošle vojake v Egipt – Ervin Rommel (Desert Fox)
- Angleži so zdaj pa zares ogroženi → pride do zamenjave poveljnika- zdej nastopi Bernard Montgomery → Rommel pride do delte Nila
- Italijani in Nemci so dobival iz Sicilije hrani in orožje → to jim onemogočjo in jih tako oslabijo

- PREOBRAT: bitka pri El Alameju novembra 1942 → to bitko Angleži dobijo
  - Dešifrirali so kode in tako spravili Nemce na sipine
  - 7. in 8. novembra se Američani izkrcajo na Alžirsko in Maroško obalo (ta akcija se imenuje Torch) in z njihovo pomočjo pritisnili na Nemce

- Izkrcaje ameriških enot 7. in 8. 11. 1942 v Maroku in Alžiriji (koloniji Francije) → razbremenitev
- Stalin ne grozi več s separativnim mirom, ko vidi, da je v Afriki veliko Nemcev
- Francozi so streljal na Američane, ker je bilo to njihovo ozemlje
- Vse te sile se srečajo na ozemlju Tunizije maja 1943 → konec bojišča
- Onesposobljenih je 800.000 mož nemške in italijanske vojske
- Ta vojska se potem vrne v Evropo in izkrca na Siciliji

- 10. julij 1943 → izkrcaje na Siciliji, in sicer na delu, ki so ga branili Italijani
- 22. julija 1943 je 7. ameriška armada zavzela Palermo (glavno mesto Sicilije)
- 8. angleška armada je zasedla most Ponte Grande (na cesti proti Sirakuzam)
- srečata se Hitler in Mussolini (nekje blizu Verone) in se zmenta:
  - nemogoče je braniti Italijane pred toliko zavezniki
  - ustanovita GUSTAVOVO LINIJO na najožjem delu Apeninskega polotoka- 120 km širok pas od ustja reke Garigliane do ustja reke Sangre /tam je težek teren in sta predvidevala, da bodo zavezniki težko napredovali)
- 8. 9. 1943 uradna kapitulacija Italije → konec trojnega pakta
- sledi okupacija Nemcev, ki uspejo umakniti večino preživelih vojakov

RAZDELITEV ITALIJE

- J Italija in Sicilija → Angloameričani
- Osrednja in S Italija → Nemci
- Salojska republika v okviru Nemcev → vlada Musolini

- 13. 10. 1943 je Italija vstopila v vojno na strani zaveznikov

- frontne črte so zavezniki hitro prebijali
- sredi maja 1944 prebijejo Gustavovo linijo
- 4. 6. 1944 pridejo zavezniki do Rima (ga osvobodijo)
- nemške sile so kapitulirale v Italiji šele konec aprila 1945
- musilinijeva smrt je razjasnjena → obešen na trgu v Milanu (Hitlerjeva ni povsem jasna)

NAPAD NA SOVJETSKO ZVEZO- BARBAROSA

22. junij 1941

Nemčija → Rusijo (barbarosa = rdeča brada)

Hitler je mogu počakat, da se sneg stopi in potem je krenil proti Rusiji. Hotel je priti do začetka zime do Urala in s tem zavzeti cel evropski del Rusije. Vendar pa Rusije niso dobro poznali. Od oktobrske revolucije se je razvijala zase, saj se je hermetično zaprla.

- Nemci so napadli s 4 milijoni vojakov, 2.000 letali in 3300 tanki

Napad je potekal v **TREH SMEREH**:

1. **severna**: Leningrad – obkoljen 900 dni
2. **osrednja**: cilj Moskva – začne se zima – **6.december** – Ruska protiofenziva – Nemce za 200km potisnejo nazaj na Z
3. **južna**: Rostovo na Donu: močno deževje → tanki v blatu, minus 30,40 stopinj (nafta zmrzne, orožje ne deluje, neprimerna zimska oprema)

V Nemčiji se začne akcija zbiranja oblačil in opreme za vojake. Hitler prevzame poveljstvo

- 1942 – fronte ni začel na celi črti
- J sektor – koncentracija sil
  - o Skoraj milijon Nemcev, Romuni, Madžari, Italijani (v okviru Italijanov so se borili tudi Slovenci → 300.000 Slovencev je postalo Italijanskih državljanov po kapitulaciji Jugoslavije)
  - o hotel je priti po Volgi za hrbet Moskve
  - o hotel zasesti donavski bazen z naftnimi nahajališči
  - o 1942 – prodor se ustavi na Volgi, mesto Stalingrad → **BITKA ZA STALINGRAD**
- **RUSKA OBRAMBA**:
  - o Na začetku je bila Rdeča armada šibka
  - o Do zime 1942 ima armada že preko milijon ljudi, dobro opremo (tanki, letalstvo), pripravljene so na zimo
  - o Borijo se za svoje ozemlje!!!
  - o Rdeči armadi pomaga tudi civilno prebivalstvo → 7000 žensk in 3000 otrok koplje jarke...
  - o Kljub velikim izgubam so pošiljali v boj vedno nove vojake (ker majo folka tok k rusov)
  - o 330.000 Nemcev se preda, morajo stran
- prelomnica v drugi svetovni vojni
- Kursk – največja tankovska bitka

6. december – ofenziva pri Moskvi

7. december – Japonci napadejo Pearl Harbour → začetek svetovne vojne

Američani sploh niso verjeli, da jih bodo res napadli.

PACIFIŠKA FRONTA

NAPAD NA PEARL HARBOR

- 7. december 1941 Japonska napade Pearl Harbor → uničila večino ameriškega ladjevja v Tihem oceanu
- bojevanje z ladjevjem → glavna udarna moč (letalonosilke, podmornice)
- do 1942 blitzkrieg

BITKA ZA MIDWAY

4. julij 1942

- maja 1942 hočjo narediti ponovno tako uspešno akcijo kot je bila na Pearl Harbor akcijo in japonski admiral Jamamoto se odloči napasti otočje Midway → za Američane je bilo pomembno, saj so imeli gor orožje, gorivo, radijske antene za komunikacijo s celino
- Jamamoto je mislil, da so Američani še vedno neuporabni (vojaško) in da imajo letalonosilke še vedno v razbitinah
- 20. maja 1942 so Američani dešifrirali japonska sporočila in so v 3 dneh popravili vse letalonosilke in se pripravili na napad

- **TAKTIKA:**
  - Japončki so imeli pripravljene 2 skupini letal na letalonosilkah - z eno so udarili na otočka, druga pa je lenobno poležavala na palubi (bli so za back up)
  - Američani so se jim priplazili za hrbet s svojimi tremi ladicami
  - Prva skupina ni uspela uničiti vseh ciljev zato so z drugo skupino še enkrat napadli
  - Medtem so pripravili letala prve skupine na ponovni pogon (nalili bencin, nafto ali neki) in v tisti eni uri so jih Američani sesul → druga skupina je bila na Midwayu in jim zato niso mogli pomagati
  - 37 letal je poletelo z japonskih letalonosilk in te so uporabili kot KAMIKAZE, da so se zabil v ameriške letalonosilke
- **KAMIKAZE**
  - Kami- božanski, bog kaze- veter
  - Sveti veter je Japonsko obvaroval že 74 in 81
  - V času 2. svetovne vojne je imela Japonska več kot 4000 letal in 2300 je bilo namenjenih za kamikaze
  - Ble so zelo uspešne
  - Ti ljudje so bili zelo spoštovani
  - Nekoč (na koncu vojne???) pa so se kamikaze začele vračati na Japonsko in to so rešili tako, da so jim dali točno toliko goriva kakor so ga rabili do cilja → se niso mogli vrniti
  - Včasih so jih še prej omamili ker drugač ne bi šli
  - Bitka za Midway ni nikoli prišla v Japonsko javnost

AMERIŠKO OSVAJANJE JAPONSKE

- Američani so hoteli narediti obroč okoli Japonske in so zato skakali iz otoka na otok (k jih je toliko okoli Japonske → še preden so se lotili glavnih velikih otokov) → **TAKTIKA ŽABJIH SKOKOV**
- Preprečili so Japoncem izkrcanje v Avstraliji → v pomoč so jim bili Britanci, ki so iz Indije prodirali proti Burmi in jo tudi osvobodili
- 1945 manjka samo še osvoboditev (???? Kapitulacija najbrž) Japonske ; Indokina, Indonezija, Kitajska in osrednja Japonska so bile poleti 1945 še vedno pod Japonsko
- analiza: če hočjo osvojiti še Japonsko rabijo še 0,5 milijona ljudi → ob koncu vojne jih tok ne morjo nabrat → se odločijo za skrajno možnost: **ATOMSKA BOMBA**
  - 6. avgust 1945 na Hirošimo
  - 9. avgust na Nagasaki
- Japonska predlaga premirje 14. avgusta 1945
- 8. avgusta SZ napovedala vojno Kitajski

NASTANEK ANTIFAŠISTIČNE KOALICIJE

Po napadu Rusije se ta začne povezovati z VB in ZDA:

Temeljni kamen: **ATLANTSKA LISTINA:**

- podpisana 14. avgusta 1941
- od 9. – 14. avgusta sta se na Atlantiku sestala Roosevelt in Churchill (zamenjal Chamberlaina,

ki je preveč popuščal) in sklenila temeljni kamen za AK, OZN, povojno ureditev sveta...

- kongres je hotel voditi politiko izolacionizma, predsednik je vedel, da tako ne gre
- do 1. januarja 1942 jo podpiše še 26 držav, tudi Sovjetska zveza

TOČKE:

- VB in ZDA v vojni ne iščeta nobenih koristi, sta proti vsaki teritorialni spremembi s katerimi se narodi ne bi strinjali
- Vsak narod naj bi imel po vojni tisto ureditev, ki jo sam hoče
- Vsi narodi imajo po vojni enako možnost trgovanja in nabave surovin
- Po vojni naj bi vsak narod živel v svojih mejah
- Potrebno je razorožiti vse tiste narode, ki bi orgožali ali grozili z napadom izven svojih meja (zdej so napadli Irak ker so mislili, da imajo orožje za množično uničevanje)

SESTANEK ANTIFAŠISTIČNE KOALICIJE: **TEHERAN 28. 11. – 1. 12. 1943**

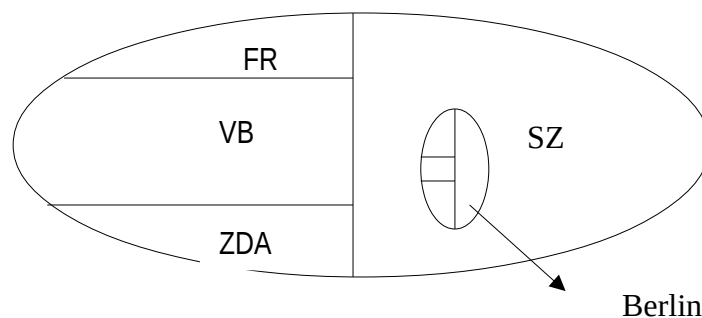
- Zopet se sestanejo najvišji vrhovi (Churchill, Roosevelt, Stalin)
- Debata je bila vojaškega značaja → problem: odprtje druge fronte (pred 44 ne bo mogoče)
  - o Stalin je grozil, da bo sklenil separativni mir s Hitlerjem, če se 2. fronta ne bo odprla
  - o Pomirijo ga s Severno Afričkim bojiščem
  - o Druga fronta se odpre šele 6. 6. 1944 (obala Francije je bila preveč utrjena)
- Vojaške opreacije glede letalstva:
  - o Bombardiranje bosta izvajali VB in ZDA
  - o Rusija bo kopensko
- Na tem sestanku so bili razkrinkani ČETNIKI → priznajo Titove partizane, komunistično odporniško gibanje, ki so ga vodili partizani v Jugoslaviji → vključeni so v sklop antifašistov

KONFERENCA NA JALTI 4. – 13. 2. 1945

- že vsem jasno, da bo konec vojne
- polotok Krim (pristanišče Jalta)
- Churchill, opešan Roosevelt, Stalin (izkorišča Rooseveltka)
- Podoba po vojni, zaključne vojaške operacije
- Dogovarjali so se o povojnem svetu in kje bodo imele te tri velesile vpliv → v Evropi ga bo imela SZ → nesoglasja → začetek hladne vojne
- Prepovejo nacionalistično stranko
- SZ bo stopila v boj z Japonci (na Port Artur, Kurilske otoke in J Sahalin) za to pa dobola 10 milijard vojne odškodnine

USODA NEMČIJE:

- Razdeljena bo na 4 okupacijske cone
- Polovico (tisto z Berlinom) dobi SZ, drugo polovico pa FR, VB, ZDA
- Ne samo vojaško, tudi politično jo bodo okupirale (ni več vrhovne in civilne oblasti)

POTSDAMSKA KONFERENCA 17. 7. – 2. 8. 1945

- Harry Truman, Stalin, Churchill (nadomestil ga je še v času konference nov ministrski predsednik Clement R. Attlee)
- Priprave na mirovno konferenco, navidezno še složni (čuti se napoved hladne vojne → kapitalizem VS socializem)
- Sojenje vojnim zločincem v Nürnbergu (center nacional-socialistov)
- Nad nemško oblastjo so določeni štirje poveljniki okupacijskih con → KONTROLNI SVET
  - o Popolna razorožitev Nemčije
  - o Popolna decentralizacija Nemčije
  - o Popoln nadzor nad nemško industrijo
  - o Na sodišče postaviti vojne zločince
- Vsi Nemci so krivi za nastop Hitlerjeve oblasti (preureditev Nemčije)
  - o Reparacije

- o Vsak lahko odpelje iz cone kar hoče
- o SZ lahko iz ostalih con v 6 mesecih odpelje 15% vojne industrije in 10% strojev vseh vrst (selijo celotne tovarne, tudi opeko) → problem nemškega gospodarstva → zato se Z cone združijo
- Razdelitev Avstrije na 4 okupacijske cone (Dunaj pod SZ okupacijo)
  - o Samo vojaško → oblast ji je priznana
  - o Avstrija obnovljena po mejah pred Anschlussom
  - o Bila je priznana kot žrtev Nemčije
- Pojavljajo se že problemi : MEJE S POLJSKO
  - o Stalin hoče čim več ozemlja → reki Odra in Nisa
  - o Sporazumna rešitev šele 1971- 1972

KONEC VOJAŠKIH OPERACIJ V 2. SVETOVNI VOJNI

- 8. 9. 1943 → uradna kapitulacija Italije
  - o KRIZA: Angleži in Američani so na Siciliji, letala → bombardiranje
  - o Musolini zaprt
  - o Vojna traja do 1945
    - Okupacija Nemcev
    - Zasedba Angloameričanov
    - Salojska republika (Musolini)
    - Barij (tja je pobegnil kralj)

DAN D

- Na izkrcanje so se zavezniki pripravljali že od 1943
- Začelo se je **6. 6. 1944**
- Zavezniki so naredili kulise in prelisičili Nemce, da so bomo izkrcali višje na obali, zato so Nemci tam koncentrirali sile
- Takrat je bilo tudi veliko uporov v notranjosti Francije → Nemci moral pošiljat enote še tja
- Poveljnik Angležev: Montgomery, Američnov: Eisenhower
- Izkrcalo se je 170.000 vojakov, do izkrcanja so jih izgubili 12.000
- Stalno so imeli pomoč tudi iz zraka
- Problemi: slabo vreme, sipine, utrjena obala
- Začel se je pohod proti Evropi → Nemčiji
- Boji v normandiji so se končali konec julija, predalo se je 100.000 nemških vojačkov
- Sledi osvoboditev Pariza 25. 8. 1944 (uporniki so ga ubistvu osvobodili že 24. 8.)
- Potem so nadaljevali v belgijo, kjer so bili hudi boji in nato v Nemčijo, kjer so se 25. 4. 1945 srečali s Sovjeti na reki Labi in porazili Nemce

RUSKI PRODORI V NEMČIJO

- Rusi so imeli močno predvsem pehoto (Nemčijo so napadli s 7 milijoni mož), letalstva pa ne
- Na poti v Nemčijo osvobodili tudi Bolgarijo, Romunijo, Madžarsko in Finsko, pomaga pa tudi Jugoslaviji → vojački iz teh držav so se morali boriti proti Nemcem v Rdeči Armadi
- Določeno je bilo, da bodo Sovjeti osvobodili Berlin → 21. 4. 1945
- 1. 5. 1954 je Berlin premagan in Sovjeti slavijo zmago

NEMCI in NJIHOVI PROBLEMI

- leta 1945 je že močno primanjkovalo vojakov in Hitler je določil za vojne obveznike 15- letnike in invalide
- 8 milijonov prisilne delavne sile (tuje), ki je poskušala na svakem kraju sabotirat
- Nemčijo ves čas bombardirajo (zlasti Angleži ponoči)
- **NOVA OROŽJA:**

- o Medicinske in bakteriološke rakete → nekaj jih je vrgel na London, a niso povzročile pričakovane škode
- o Načrti za atomsko bombo → ni bilo oddobrenega dovolj denarja
- o Angleži jim uničujejo izstrelne rampe
- o Hitler je upal, da zavezniki ne bodo zdržali v sodelovanju in se bodo na nemških tleh poboli med sabo, a se niso
- o Znanstvenike in načrte po kapitulaciji zasedejo Američani in Rusi in za njih potem raziskujejo in delajo orožja za hladno vojno
- o Hitler je imel stvari kar dodelane, potreboval bi le še nekaj mirnih mesecev
- 30. 4. 1945 sta se Hitler in njegova ljubica Eva Braun poročila in naredila samomor → trupla so kasneje zažgali in začeli so se miti, da je Hitler pobegnil v Ameriko in se dal klonirat ☺
- **KAPITULACIJA NEMČIJE: 8. maj 1945**
  - o To je uradni datum
  - o Nemci so morali v vsakem štabu posebej podpisati premirje
  - o Uradni konec vojne v Evropi
- Zadnji boji so potekali na območju Štajerske, blizu Topolščice, kjer je bila podpisana kapitulacija 15. maja 1945

BOJI NA PACIFIKU

- Japoncem je začelo primanjkovati virov
- Kamikaze (ultralahka letala) so zaletavajo v ameriške cilje
- Američani so se odločili za atomsko bombo
  - o 6. 8. 1945 na Hirošimo
  - o 9. 8. 1945 na Nagasaki
- 8. 8. 1945 Japonsko napadejo še Sovjeti in zasedejo Kurilske otoke (še vedno niso vrnjeni Japonski) in J Sahalin
- japonska takoj prosi za premirje
- kapitulacijo podpiše 2. septembra 1945
- japonska ni bila razdeljena na okupacijske cone
- podpisala je ločeni vojno pogodbo, to ni bilo obravnavano na Nüremberškem procesu
- izgubila je večino ozemlja, ki ga je dobila SZ
-

SLOVENCİ IN JUŽNI SLOVANI MED VOJNO

- 25. marec 1941 pristop k trojnemu paktu
- 27. marec → državni udar – oblast prevzame Peter II
- 6. 4. 1941 → napad na Jugoslavijo
  - o zaradi nezanesljivosti (demonstracije, upori, državni udar)
  - o začne se z napadom na Beograd (ki ni imel zračne obrambe → prasci)
- Jugoslavija kapitulira 17. aprila 1941
- razkosajo si jo:
  - o **NEMČIJA**: Gorenjska, Štajerska (→ dobijo $\frac{3}{4}$ najbolj razvitih območij Slovenije: 70.000 delavne sile), Banat, osrednja Srbija (poveljujoči Nemeč si deli oblast s kvizlingom Milanom Nedičem, nekdanjim generalom (isto kot na Norveškem))
  - o **ITALIJA**: Ljubljanska pokrajina (Dolenjska, Notranjska, Ljubljanska kotlina → 25.000 delavne sile), Kosovo, Metohija, še mal Dalmacije
  - o **MADŽARSKA**: Prekmurje (→ 2.000 delavne sile), Medžimurje, Bačka, Baranja, del Srema
  - o **BOLGARIJA**: Makedonija, JV del Srbije
  - o **NEZAVISNA DRŽAVA HRVATOV**
    - kolaboranti
    - ustaška država, ki nastane na ozemlju velike banovine hrvaške in postane satelit Nemčije in Italije (tko kot Vischyjska Francija in Slovaška)
    - vodja: Ante Pavelič
    - ustaši → nacionalisti, šovinisti → predvsem do Židov, Srbov, muslimanov, Romov
    - pokoli Srbov v hribovitih območjih → nacionalno sovraštvo
    - uničevalna taborišča → Jesenovac
    - imigracija Hrvatov na Koroško → množična pokopališča ustašev
    - ustaši predstavljajo državljansko vojno

OKUPACIJSKE OBLIKE NEMCEV

- češko- moravski protektorat
- poljski guvernat
- Nemeč + kvizling: Norveška, osrednja Srbija
- Samo Nemeč: Francija, Beneluks, Banat
- Šef civilne uprave: Slovensko ozemlje

OKUPACIJSKI SISTEMI

ITALIJANSKI

- Na začetku (1941) dovolijo slovenske šole, tisk, univerze, dvojezični napisi → kulturna okupacija
- Zato se veliko ljudi iz Nemške okupirane cone preseli v Ljubljano → začetek 1941 v Ljubljani 100.000 prebivalcev
- Poslušal so nam na miren način vsilit svojo kulturo, pošiljajo k nam Italijanske kulturne umetnike → mi naj bi sami spoznali, da je Italijanska kultura boljša in bi opustili svoje običaje in kulturo
- Marko Natlačen (predstavnik meščanskih strank) se je pogajal z Italijani in je prišel celo v upravni svet Ljubljane (sosvet- konzulta) → lahko sodeloval pri upravljanju Ljubljane (da bi dobili več pravic...)
- Po letu 1942 → pojavi se odporniško gibanje → RAZNARODOVALNA POLITIKA (teror nad prebivalstvom, požiganje vasi, streljanje talcev)

- Italija je živela v iluziji glede Slovenskega ozemlja: menili so, da bo slej kot prej prišlo do spopada med Nemčijo in Sovjetsko zvezo → prevzeli bodo Slovensko ozemlje, ki je pripadalo Nemčiji

NEMŠKI

- V MB Hitler izjavi: Naredite mi to deželo zopet nemško!!
- Šef civilne uprave
  - o Gorenjska
  - o Štajerska

KAKO SE JE SLOVENSKA POLITIKA ODZVALA NA OKUPACIJO

1. MEŠČANSKE STRANKE

- Politiki, ki so ob okupaciji Slovenijo zapustili (najprej šli v Kairo, potem v London)
  - o V Londonu so ustanovili SLOVENSKI NARODNI ODBOR → imel je enako funkcijo kot Narodni odbor v Sloveniji
    - Politični organ, ki so ga sestavljale meščanske stranke
    - Opozarjajo na nevarnost komunistov
    - Ni bil mednarodno priznan
    - Izdajali so publikacije in poskušali mednarodno javnost obveščati o stanju v Sloveniji
  - o Iz Londona komunicirali s tistimi, ki so ostali v Ljubljani
  - o Vodil jih je Miha Krek
- Politiki, ki so ostali v Ljubljani
  - o V Ljubljani je vodil meščanske stranke Marko Natlačén
  - o Uspevalo jim je preko Sosveta/ konzulta
- Bili so mišljenja, da je treba z okupatorjem pogajati in si tako izboriti pravice → bili so strogo proti vsakršnemu oboroženemu odporu
- Kasneje so začeli kolaborirati (sodelovati z okupatorjem)

2. INTERESNE SKUPINE (društva kulturnikov, publicistov)

- Najbolje organizirana je bila KOMUNISTIČNA PARTIJA SLOVENIJE
  - o Organizirana kot stranka, naletela na dober odziv naroda
  - o Hoteli so narod osvoboditi izpod okupatorja in izvesti revolucijo → spravi s prestola kralja in vlado → naj zavlada komunizem

3. SREDINA

- Politični in javni delavci različnih ideoloških usmeritev
- Niso hoteli sodelovati z meščanskimi strankami (ker sodelujejo z okupatorjem) in komunisti (ker vodijo 'svojo' politiko)
- Prej so bili v OF pa so bili izključeni in so do konca vodili svojo politiko

KOMUNISTIČNA PARTIJA JUGOSLAVIJE

- 1919 ustanovljena v Beogradu
- 1920- ustanovni statut v Vukovarju & sprejmejo program
  - o organizirati sovjetsko republiko
  - o izpeljati revolucijo
  - o izvesti nacionalizacijo
  - o centralizem → to je bilo vseč drugim strankam
- 1920- OBZNAHA- prepoved agitiranja v javnosti (stranka ni smela dobivati novih članov)
- 28. 6. 1921- Vidovdanska ustava

- o komunisti so na volitvah dobili 58 poslanskih mest in ker so bili za centralizem so jim dovolili sodelovat pri ustavi
- 1921- Zakon o zaščiti države
  - o popolna prepoved Komunistične partije → zdej jih ne rabjo več
  - o grejo v ilegalo in širili svoj kader vse do začetka 2. svetovne vojne
  - o sodelovanje s SZ (urila te ljudi)
  - o dobro pripravljene na začetek vpojne
- 1935- nastop TITA
  - o SZ jim dodeli, da morajo osnovati vodstvo Komunistične partije in za vodjo postavijo Josipa Broza
  - o Tito je bil najprej generalni sekretar firme (tko so rekl Komunistični partiji)
  - o Oboroži se s kadrom mladih izobražencev
    - Miloran Đilas
    - Aleksander Rankovič
    - Edvard Kardelj
  - o Organizirajo odporniško gibanje v Sloveniji
- 26/ 27 april 1941- formiranje
  - o dan ustanovitve Protiimperialistične fronte → po napadu na SZ (22. 6.) se preimenuje v OF
  - o sestanejo se v Vidmarjevi vili

ODPORNišKO GIBANJE V SLOVENIJI

- edino pri nas je enotno (posebnost Jugoslavije)
- pod vodstvom komunistov
- boj proti okupatorju
- boj za oblast, prevzem oblasti

PROTIIMPERIALISTIČNA FRONTA (v nadaljevanju OF)

- **USTANOVNI ČLANI:**
  - o Komunistična partija (edina politična stranka)
  - o Krščanski socialisti (znotraj SLS)
  - o Kulturni delavci (levo usmerjeni- Vidmar)
  - o Sokoli (telovadno društvo levo usmerjenih; Orli- desno usmerjeni)
- **TOČKE:**
  - o Aktiven odpor proti okupatorju- takojšen oborožen odpor
  - o Združitev vseh Slovencev (Zedinjena Slovenija)
  - o Teheranska konferenca prizna Titove partizane → naši se vključijo v odporniško gibanje v Jugoslaviji (ne samo Slovenije) na federativni osnovi
  - o Pomoč pri osvoboditvi SZ
  - o OF naj predstavlja oblast vsega Slovenskega ozemlja in naj po vojni prevzame oblast → **BOJ ZA OBLAST**
  - o Vse skupine OF se bodo priključile...
  - o Demokratični način reševanja problemov
  - o O vseh odnosih bo odločal slovenski narod sam in to branil z vsemi sredstvi
  - o Poziv k Partizanom vseh zavednih Slovencev
- **AKCIJE**
  - o Ilegalne tiskarne in tisk
  - o Glasila: Slovenski poročevalec, Osvobodilna Fronta
  - o Radio: Kričač
  - o Letaki
  - o Zbiranje materiala za vojsko (pletejo, šivajo, zbirajo orožje...)

- o Zmenjo se, da 29. 10. med 19. in 20. uro na ulicah Ljubljane ne bo nobenega Slovenca → Italijanom dokazujejo, da obstajajo, so aktivni – so nekakšna država v državi
- **ITALIJANSKI ODZIV**
  - o Začnejo spoznavat, da njihov načrt o italijanizaciji Slovencev ne bo uspel in da je odporniško gibanje močno → 1942
  - o ČISTKE (čistijo po resorjih → najprej obkolijo Bežigrad in pregledajo vse hiše od vrha do tal, potem grejo na Rudnik itd. → OF se potem seli na že očiščena ozemlja)
  - o Ljubljano obdajo z žico (not si lahko pršu le prek blokov)
  - o Policijska ura
- Vodstvo OF se preseli v Polhograjske dolomite in potem v Kočevski rog, ker je postalo v Ljubljani prenevarno
- OF neprestano sprejema **odloke**
  - o Odlok o posojilu svobode
  - o Odlok o kaznovanju narodnih izdajalcev → VOS (varnostno obveščevalna služba) → izvajali le komunisti → naloge VOSa: likvidacije (1941 je bilo 85 likvidacij), reševanje OF-ovcev iz zaporov, obveščanje

USTAJA

- Komunistom je bilo naročeno naj organizirajo Partizane
- Najprej ustanovijo čete, ki imajo imena po industrijskih krajih
- Čete se povežejo v bataljone → 1941 so bili trije
  - o Levi breg Save
  - o Desni breg Save
  - o Štajerska
- Nemci likvidirajo oba brega Save in tisti, ki so preživeli, se povežejo v Cankarjev bataljon in se pred zimo umaknejo v Dražgoše
- Bili so opozorjeni, da prihajajo Nemci pa se niso umaknil in Nemci jih napadejo in požgejo celo vas in pobijejo moško prebivalstvo
- Tut Štajerski bataljon napadejo in razbijejo Nemci ☹
- Kot celota nobeden ne preživi zime
- Leta 1942 se Partizani bolj organizirajo → Ustanovi se prvo osvobojeno ozemlje v Ljubljanski pokrajini s središčem v Suhi krajini (od Žužemberka proti Kočevju), ki v največjem obsegu sega do roba Ljubljanskega barja
- Italijani so reve in si ne upajo napast dokler ne navozijo 8.000 mož na mejo in šele potem napadejo
  - o Spet delajo po čistkah
  - o Partizani so to hitr pogruntal
  - o Požigajo vasi, streljajo talce → glavnino odnesejo prebivalci

GRADITEV NOVIH ORGANOV OBLASTI ZA NOVO JUGOSLAVIJO

- Ti politični organi so se začeli graditi na osvobojenih ozemljih
- Ozemlje je bilo osvobojeno, če so porušili vse stare organe oblasti
- Prvo osvobojeno ozemlje je ...

... UŽIŠKA REPUBLIKA

- Poleti 1941
- Novi zametki oblasti so se imenovali Narodno Osvobodilni Odbori (NOO)

- [**POZOR: odredi** → vojaške formacije; **odbori** → politične formacije]
- o NOO je prvi pisal Edvard Kardelj v časopisu Užiška borba, ki je izhajal v Užiški republiki
- Februarja 1942 → prvi predpisi o NOO → **FOČANSKI PREDPISI**
  - o Foča: kraj na meji med BIH, Bosno in Srbijo
  - o Nastali, ko je NOO že funkcioniral
  - o Izda jih vrhovni štab Narodno Osvobodilne Vojske (NOV) in Partizanskih Odredov Jugoslavije (POJ)
  - o Sestavil jih je Moša Pijade (prvi predsednik AVNOJ-a; židovsko ime; strmoglavil z letalom med 2. svetovno vojno)
  - o TOČKE:
    - To so voljeni organi → volijo na osnovi splošne volilne pravice (moški in ženske nad 18 let; v SLO ti organi vedno voljeni, v Srbiji jih včasih tut postavjo)
    - Njihove naloge so:
      - Če je **ozemlje okupirano**: preskrbujejo partizansko vojsko, skrbijo za ranjence, mobilizacijo, obveščanje (kurirske vezi), davke (za financiranje odporniškega gibanja)
      - Če je **ozemlje osvobojeno**: skrbijo za javni red in mir, davke, šole...
  - o Po drugi svetovni vojni → nadaljevanje teh odborov so OBČINE
  - o Razvili so se na celotnem delu Jugoslavije
  - o V Sloveniji (imamo OF) so volitve v Vseslovenski narodni odbor → OF se mora prilagajati odporniškemu gibanju Jugoslavije

ČETNIKI

- Na začetku so le skupinice četnikov
- Maja 1941 jih pod enotno vodstvo poveže Dražan Mihajlovič (bivši jugoslovanski polkovnik), ki naj bi ga kralj in vlada (pobegnila v London) pustila organizirati odporniško gibanje
- Šteli so se za kraljevo vojsko
- Večinoma so not pripadniki srbske narodnosti, vključujejo pa se tudi pravoslavci in pristaši kralja
- V Sloveniji nastaneta 2 odreda → organizira ju bivši jugoslovanski major Karel Novak- priključijo se kot pristaši kralja (v glavnem bivši oficirji) → v Sloveniji jim pravijo PLAVA GARDA
- Četniki sprva sodelujejo s partizani → ti pa rušijo stare organe oblasti (oni zastopajo kralja), Užiška republika jim ni všeč → to se jim zdi bolj nevarno kot Nemci- se začnejo povezovati z njimi
- Ko Nemci na začetku zime 1941 organizirajo ofenzivo in napadejo Užiško republiko, je ta uničena predvsem zaradi četnikov, ki partizane zabodejo v hrbet → UR popolnoma uničena
- Vname se državljanska vojna → partizani se morajo umakniti
- Dražen Mihajlovič v London sporoči, da je uničil odporniško gibanje (komuniste) → kralj ga imenuje za obrambnega ministra vlade, ki je v Londonu
- Kralj Angležem prikaže četnike kot odporniško gibanje → Angleži jim pošiljajo pomoč
- Razkrinkani so 1943 na Teheranski konferenci → začnejo pomagati partizanom pod vodstvom Tita
- Plava garda misli, da se bo rešila, ko bo odprta druga fronta na Balkanu (zato se napotijo na Balkan) → zavezniki se izkrcajo na Siciliji in do druge fronte ne pride → Partizani z njimi obračunajo v Istri
- Še ena nevarnost državljanske vojne → USTAŠI

USTAŠI

- Nemci in Italijani ustašem dovolijo nastanek ustaške države → NDH (Nezavisna/ Neodvisna država Hrvaška)
- Nastane na ozemlju Velike banovine Hrvaške (Savska banovina), Vrbaške banovine (BIH), del Primorske banovine (Istra je pod Italijani)
- Izraziti nacionalisti
- Hrvati
- Šovinisti (nestrpni do drugih narodov)

- Sovražni tut do Židov in Romov (manj do političnih nasprotnikov) → ustanovijo koncentracijsko uničevalno taborišče JESENOVAC → etnično čiščenje – pobijajo predvsem Srbsko pravoslavno prebivalstvo (Lika, Banja, Kordun, Petrova gora → 1/3 Hrvaške!!!)
- Nevarnost državljanske vojne med četniki in ustaši (Srbi in Hrvati) → vojno preprečijo komunisti (komunisti so skrbeli, da so bile njihove čete narejene iz vseh treh 'vrst' → šovinizem je bil umetno zatrt)
- Ustaši na koncu druge svetovne vojne bežijo na Koroško + domobranci (Avstrijo imajo na tem predelu Angleži) in Angleži jih pošlejo 100.000 nazaj v Jugoslavijo (govoril so jim, da jih peljejo v Italijo) – tam so bili tako likvidirani, ustreljeni (večina že na Štajerskem) → oboji so bili kolaboranti in zato nevarni oblastem

KOLABORACIJA

V Sloveniji dva dela:

- 1941 –1943
  - o sodelovat so bili pripravljeni samo Italijani → nastaneta plava in bela garda (ob kapitulaciji Italije ti razpadeta)
  - o **plava garda** → glej četnike
  - o **bela garda**
    - nastane iz vaških straž leta 1942 (ob Roški ofenzivi)
    - Italijani jih štejejo kot prostovoljni antikomunistično policijo (tko kot Nemci domobrance) → MVAC (milica voluntaria antikomunista)
    - po kapitulaciji Italije se zatečejo na Turjaški grad
    - sodijo jim na Kočevskih procesih
- 1943 – 1945
  - o Nemcem je začelo primanjkovati sil
  - o **domobranci** sodelujejo z Nemci
    - to so pomožne policijske enote
    - Nemci jim dajejo plačo, orožje, obleke
    - za njih veljajo enaka pravila kot za nemške policiste
    - 20. aprila 1944 domobranci na Ljubljanskem stadionu prisežejo Hitlerju (glej sliko v učbeniku)
    - vodi jih LEON RUPNIK
      - bivši jugoslovanski general
      - v času italijanske okupacije → župan mesta Ljubljane
      - v času nemške okupacije → šef civilne uprave Ljubljanske pokrajine (zato nastane največ domobrancev prav tu)
    - do konca vojne je domobrancev 13.000
    - ZAKAJ K DOMOBANCEM?
      - Od papeža prepovedano (cerkev je bla proti komunizmu)
      - Boj za slovensko deželo → drugače bo slovenski narod propadel (t.j., če se ne bodo proti komunizmu borili)
      - Boj za oblast → organizirani od meščanskih strank (rabijo orožje → dajo jim ga Nemci)
    - Oni taktizirajo → ko bo konec vojne bodo prevzeli oblast
    - Nemci kapitulirajo 15. maja 1945 (zadnji boji v Sloveniji) → ni bilo nobene možnosti, da bi domobranci prevzeli oblast →
    - Se masovno umikajo v Avstrijo (v angleško vojaško cono) – na Koroško
    - Angleži jih vse pošljejo nazaj v Jugoslavijo (ker naj bi jih bilo preveč) pod pretvezo, da jih pošiljajo v Italijo
    - Vrnejo 60.000 kozakov Rusom in 80.000 ustašev in domobrancev Jugoslovanom → vse pobijejo, večino že na Slovenskem ozemlju (takoj na Štajerskem) → izvensodno čiščenje

NOVI ORGANI OBLASTI ZA NOVO JUGOSLAVIJO

- Osnovni organi so narodno osvobodilni odbori (NOO) → poglej nazaj

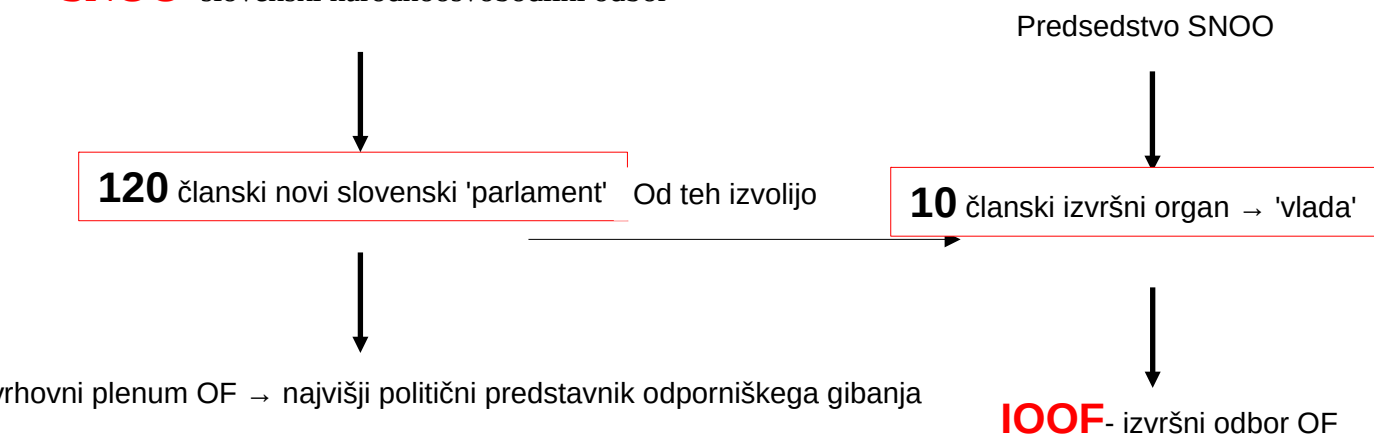
PRVO ZASEDANJE AVNOJ-a

- Antifašistično veče (svet) narodne osvoboditve Jugoslavije
- Zaseda v Bihaču 26. 27. novembra 1942
  - o Želja, da bi postali najvišji organ zakonodajne oblasti, vendar, ker je Jugoslavija nastajala po vzoru SZ in je Stalin imel nadzor nad njo, je to prepovedal (Stalin rabi pomoč Angležev, oni pa priznavajo kralja, četnike, emigrantsko vlado v Londonu in jim ne bi bilo všeč, če bi Stalin dovolil neke nove organe oblasti)
  - o Postane najvišji politični predstavnik odporniškega gibanja kot celote
  - o Razpravljajo pa tudi o stvareh, ki so manj povezane z odporniškim gibanjem
    - Kako bodo razkrinkali četnike
    - Pri vsakem narodu naj se ustanovi najvišje organe narodne oblasti → FEDERACIJA

NOVI SLOVENSKI ORGANI OBLASTI

- Do kapitulacije Italije ni bilo možno izvesti volitev
- Volitve v Zbor odposlancev (parlament) so septembra 1943
- Zbere se 572 izvoljenih poslancev v Kočevju → KOČEVSKI ZBOR
  - o Od teh je 78 delegiralo iz področja, kjer so Nemci še držali direktivo

SNOO - slovenski narodnoosvobodilni odbor

- izvolijo 42 predstavnikov za drugo zasedanje AVNOJ-a
- potrjuje nadaljnje delo in se zahvaljuje OF

DRUGO ZASEDANJE AVNOJ-a

- v Jajcu (BIH) 29. – 30. november 1943
- tudi delegacija Slovencev (42)
- zgradijo temelj za novo državo: DFJ → demokratična federativna Jugoslavija
- **NOVA NAČELA DRŽAVNOSTI** (načela nove države)
  - o to je demokratična skupnost delavcev, kmetov in inteligence (ni meščanov)
  - o oblast velja samo tista, ki izhaja iz NOO (temeljnih organov nove oblasti)
  - o federativnost
- **ZAKONI** (glavni sklepi)
  - o AVNOJ postane najvišji zakonodajni organ nove oblasti (parlament) čigar naloge izvršuje vlada, ki se imenuje NKOJ (nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije)

- o Jugoslavija je demokratična skupnost petih enakopravnih narodov → Slovencev, Hrvatov, Srbov, Črnogorcev in Makedoncev
- o Emigrantski vladi v Londonu prepovejo zastopati Jugoslavijo ; kralju Petru je prepovedana vrnitev v Jugoslavijo ; o obliki države (monarhija ali republika) bo odločalo ljudstvo na svobodnih volitvah po vojni (→ odločimo se za republiko)
- o Uvede se nov najvišji naziv v državi → MARŠAL
- **ODLOKI**
  - o Odločijo se priključiti k Jugoslaviji slovensko primorje, Istro, Dalmacijo (imamo podporo Angležev → v zameno bi jim mi dali Pulo kot oporišče)
  - o Predsednik NKOJ-a postane Josip Broz (tut prvi predsednik)

ČERNOMELJSKI ZBOR

- 19. – 20. februar 1944
- zasedanje slovenskega parlamenta izvoljenega v Kočevju
- potrdi vse sklepe AVNOJ-a
- številni odseki → za šolstvo, kulturo, prosveto... (ministri)
- povečajo SNOO za 1/3
  - o na 180 članov
  - o spremenijo ime: SNOS (Slovenski narodno-osvobodilni svet)
- tudi predsedstvo SNOS-a se poveča za 1 člana (France Bevk)
  - o 11 članov
  - o NKOS (narodni komite osvoboditve Slovenije) → začasna vlada (imeli zakonodajno in izvršno oblast → DIKTATURA)
- **5. 5. 1945** je v Ajdovščini (da so poudarili, da je to Slovensko ozemlje) izvoljena prva Slovenska vlada (izmed unih 180) (prvi predsednik: Boris Kidrič – tut države)
- **9. 5. 1945** → vlado predstavijo v Ljubljani
- **15. 5. 1945** → zadnji boji (domobranci res niso mel šans)

BOJ ZA MEDNARODNO PRIZNANJE NOVE JUGOSLAVIJE

- začne se že na konferenci na Jalti
- Angleži zahteval skupno vlado iz vlade v Londonu in Tita → odpraviti dvovladje
- Prvi pogovori so na Visu (v zadnji od 8 Nemških ofenziv so hotli uničiti Tita, zato so njega in AVNOJ Angleži prepeljali na Vis, kjer so ga lahko ščitili) →
- **SPORAZUM TITO- ŠUBAŠIČ** (Josip Broz in dr. Ivan Šubašič) junija 1944
  - o Kralj se mora odpovedati četnikom (se jim šele 12. 9. 1944)
  - o Priznati Tita za vrhovnega poveljnika vojske
  - o Priznati odporniško gibanje
  - o Pošiljati pomoč
  - o Priznati 2 AVNOJ
  - o Priznati federativnost
  - o Tito (al pa kralj) je moral pristati na razširitev AVNOJa s poslanci meščanskih strank zadnje izvoljene skupščine, ki se niso konpromitirali (umazali imena)
  - o Kakšna bo ureditev bodo odločali ljudje na svobodnih volitvah
- Kralj se ne sme vrniti v državo – lahko ima le 3 svoje namestnike
- Tito se **avgusta 1944** sreča s Churchillom v Neaplju → zmenta se, da bo Jugoslavija dobila nazaj ozemlja od Italije (Slovensko primorje) v zameno pa bo Pula postala Angleško oporišče
- **November 1944 2. SPORAZUM TITO- ŠUBAŠIČ**
  - o Ustanovitev skupne vlade
  - o Predsednik vlade: Josip Broz
  - o Zunanji minister: Ivan Šubašič
  - o Država DFJ je razglašena 7. 3. 1945 in je mednarodno takoj priznana

- Emigrantska vlada v Londonu → kot demokratsko predstavništvo

PARTIZANSKA ORGANIZACIJA VOJSKE

- Postavljena že v letu 1941 (kako se bodo borili)
- Na ozemlju Užiške republike pride do posvetovanja vseh voditeljev (Slovenec: Franc Leskovšek-Luka) v Stolicah pri Kruplju 26. – 27. 9. 1941
  - o Način boja: gverila (→ partizani ali gverilci)
  - o Pogovarjajo o organiziranosti, kurirjih, vojaški disciplini, pozdravu (Smrt fašizmu, svoboda narodu → pestičke ob sencih)
  - o NOV- narodnoosvobodilne vojske
  - o POJ- partizanski odredi Jugoslavije
- Najmanjša enota (osnovna): **ČETA** → **BATALJON** → **ODREDI**
→ **BRIGADE** → **DIVIZIJE** → **KORPUS**
- Čete imajo imena po industrijskih mestih, kjer so nastale
- V Sloveniji pridemo do leta 1941 samo do bataljonov (kasneje tudi čez)
- Odredi- enote, ki skrbijo za preskrbo z mobilizacijo
- Brigade- bojne enote (Prešernova, Cankarjeva, Gubčeva)
- Na Slovenskem 'delujejo' XIV, XV in XVIII divizija
- Na Slovenskem 'delujeta' 7. in 9. korpus
- Do 1943 so bili partizani prostovoljni, od kapitulacije Italije dalje pa obvezni
- 1. marca 1945 se preimenujejo v JLA (Jugoslovanska ljudska armija)
  - o ima 4 armade JLA
  - o Slovenijo osvobaja 4. armada

10 LET SLOVNECEV PO 2. SVETOVNI VOJNI

1. OBDOBJE: OBDOBJE LJUDSKE DEMOKRACIJE

- uradno ime države: FLRJ (Federativna ljudska republika Jugoslavija)

3. AVNOJ

- razširil se je s poslanci, ki se niso kompromitirali
- 26. – 27. avgusta 1945 v Beogradu
- preimenoval se je v LJUDSKO SKUPŠČINO
- razpravljali so o:
  - o volitve v ustavodajno skupščino (ali bo država republika ali monarhija)
  - o volilna pravica (moški in ženske nad 18 let)
  - o agrarna reforma → zemljo dobi tisti, ki jo obdeluje

AGRARNA REFORMA

- uveden zemljiški maksimum → kmet ima lahko največ 30ha zemlje, cerkev 10ha
- zaplenijo ogromno veleposestniške zemlje
- razdrobijo posestva → noben ni mogel od tega živeti (vsaj ne spodobno) in vsaj en družinski član je moral delati še dodatno (v tovarni...) → ustvarijo se polkmetje
- za sabo je potegnila tudi KOLONIZACIJO
  - o kolonizirajo področje Kočevskega (izselijo Kočevske Nemce) in Apeško polje
  - o Vojvodina → izselijo Nemce, Madžare, Romune... in naselijo domače kmete (iz višjih predelov), jim dajo orodje, živino, denar... → niso vedli kaj s tem početi in so začeli prodajati
  - o Razdelili so 2 milijardi denarja
- 1945 – 1953 → obvezni odkup hrane (takrat je bila lakota) → kmetje so morali hrano prodat državi, ki je sama narekovala cene (bila zelo ne fer) → kmetje začnejo skrivati hrano, črni zakoli, kmečki upori
- do 1953 se začne tudi racionalna preskrba z živili → na karte/ bone

- vsi ti ukrepi so politični
- to je spodbudile meščanske stranke → se umaknejo iz države
- **11. 11. 1945** so se vršile volitve
- na njih ni bilo meščanskih strank
- zaradi velike nepismenosti v državi se je volilo s kroglicami
- KANDIDATI:
  - o Ljudska fronta (Tito) → republika
  - o Prazna lista (črna skrinjica) → monarhija
- Takrat je že delovala OZNA, ki je bila predhodnica UTBE → tajna policija, ki je ustrahovala ljudi
- 2% ljudi ni imelo volilne pravice (naj bi bili proti komunistom...)
- 88,6% glasov je dobila lista ljudske fronte → **29. 11. 1945** razglasijo **FLRJ** (obletnica drugega AVNOJ-a)
- uradne opozicije komunistov v Jugoslaviji NI
- odpravljena je že takoj po vojni

NASILEN OBRAČUN Z OPOZICIJO

- **zunaj sodni procesi**
  - o Angleži maja 1945 vrnejo vso kolaboracijo v Jugoslavijo (okoli 13.000 domobrancev)
  - o Jih pobijejo → Kočevski rog, Huda jama pri Laškem, Jama pri Hrastniku)
  - o Zbirna taborišča: Škofovi zavodi (Škofijska gimnazija), Tejovje
- **sodni procesi**
  - o montirani procesi (tko kot pri SZ)
    - proti vojnim zločincem
    - Leon Rupnik (vodja domobrancev) → usmrtitev
    - Gregorij Rozman → 18 let prisilnega dela (po vojni pobegnil v Argentino, kjer umre 1962)
  - o Sodišča narodne časti
    - Pred njih si šel. Če te je kdo ovadil, da se ne držiš volilnega molka, izdajaš časopis
- **dachauski procesi**
  - o 1946 – 1949
  - o javnih okoli 10
  - o obravnavalo se je 7380 ljudi
  - o obsojali so komuniste, gospodarstvenike, politike → pospravil svoje
  - o dolžili so jih, da so v taboriščih sodelovali z gestapom, ko so bili izpuščeni pa z imperialisti
  - o 31 jih usmrtijo, drugi sedijo

OPOZICIJA

- leta 1947 se je ena skupina odločila obnoviti Staro pravdo (vodi jih Črtomir Nagode → obsojen na smrt) → vse polovijo in obsodijo (→ hoteli so ustvariti še eno stranko; v ustavi je bilo, da se stranke lahko ustanovljajo, v praksi pa ne)
- KATOLIŠKA CERKEV
  - o zavrača socialistično družbeno ureditev
  - o proti njej so uvedene mnoge sankcije:
    - 10ha zemlje (1945)
    - popolna nacionalizacija vseh nepremičnin (1953)
    - sodni procesi proti duhovnikom po vsej Jugoslaviji (266 župnikov obsojenih samo v Ljubljanski škofiji)
    - cerkev strogo ločena od države 1952:
      - odpravljen verouk v šolah
      - teološka fakulteta izključena iz univerze
      - prekinjeno sodelovanje z Vatikanom

- prepovedano praznovanje božiča

NACIONALIZACIJA

- oktober 1944: zakon o nacionalizaciji → predvidevali so, da postane ljudsko premoženje okupatorjeva zemlja in zemlja tistih, ki so sodelovali z okupatorjem
- zakon 1946 → nacionalizacija vse vode in vodnih virov, rudna, naravna bogastva, vsa podjetja republiškega (državnega) pomena, pošta, telegraf, telefon, radio, zračni in železniški promet
- april 1948 → nacionalizacija vseh majhnih podjetij, kulturnih, prometnih, zdravstvenih ustanov
- zakon 1958 → LASTNIŠKI MAKSTIMUM
- prostovoljna obnova

2. OBDOBJE: ADMINISTRATIVNI SOCIALIZEM

PLANSKO ALI NAČRTRNO GOSPODARSTVO

- o kot v Rusiji (solhozi, kolhozi)
- o 1. petletka: 1947

SPOR Z INFORMBIROJEM

- država se je 1948 sprla s SZ
- 1947 se uvede načrtno gospodarstvo → kolektivizacija...
- ker smo ustanavljali skupna podjetja so Rusi hotli met 70 : 30 in ne 50 : 50

PROBLEM Z ZAHODNO MEJO → TRŽAŠKO VPRAŠANJE

- o V Parizu podpisana pogodba z Italijo (je poraženka)
- o Odločitev: Julijska krajina razen Trsta gre k Jugoslaviji
- o 9. juniji 1945 → Beograjski sporazum: jugoslovanske enote se morajo umakniti iz Trsta
- o razdelitev na dve coni

(dopolni iz knjige)

OBDOBJE: OBDOBJE SAMOUPRAVLJANJA

HLADNA VOJNA

- **ZAČETEK (VEČ 'TEORIJ'):**
  - o razdelitev Nemčije na okupacijske cone in napetosti v zvezi s tem
  - o Trumanova doktrina 1947 → neuspeh dogovor velesil v zvezi z Nemčijo
  - o korejska vojna 1950
- **KONEC:**
  - o združitev Nemčije leta 1990
  - o ko so bile rešene največje evropske napetosti (sredi 50 let)
  - o bandunška konferenca leta 1955
  - o začetek neuvrščenosti
  - o začetek jedrskega razoroževanja 1958
- dolgo obdobje napetosti med ZDA in SZ in njunimi zavezniki
- začela se je iz ideoloških razlogov
- ker so se zahodne države bale socializma in vpliva SZ so se začelo povezovati
- posledica hladne vojne: vojaško združevanje
- zahod ustanavlja vojaške pakte (povsod razen v Afriki)
  - o SEATO → Države daljnega vzhoda
  - o NATO pakt
    - 1949 → Severnoatlantska vojaška zveza
    - ZDA, Kanada, kapitalistične države Zahodne Evrope (brez Španije in Turčije)
  - o CENTO
    - Bagdadski pakt
    - Države Bližnjega vzhoda
  - o Pakt RIO
- SZ ustanovi VARŠAVSKI PAKT (1955 → vojaška povezava), SEV (gospodarska pomoč) in Informbiro